

dr hab. Adam Hibszer prof. UŚ

Wydział Nauk Przyrodniczych

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Bartosza Korintha

na temat:

Wpływ pandemii Covid-19 na branżę turystyczną w wybranych krajach – kontekst polityczny, ekonomiczny i społeczny

przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Jana Andrzeja Wendta prof. UG

1. Podstawa formalno-prawna opracowania recenzji

Podstawą opracowania recenzji jest uchwała nr 1 RDNG/2024 Rady Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu Gdańskiego, podjęta na posiedzeniu w dniu 22 stycznia 2024 r.

2. Formalna charakterystyka i ocena pracy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgr Bartosza Korintha stanowi opracowanie, w skład którego wchodzi osiągnięcie w postaci ośmiu opublikowanych w języku angielskim artykułów i notatki naukowej stanowiących spójny tematycznie cykl publikacji, które ukazały się w latach 2020 – 2023. Są to:

1. Korinth B., Ranasinghe R., 2020. COVID-19 pandemic's impact on tourism in Poland in march 2020. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 31(3): 987-990.
2. Korinth B., 2020. The impact of COVID-19 on foreign travel plans of Polish tourists in 2020. *Studia Periegetica*, 32: 59-69.
3. Korinth B., 2021. The impact of political decisions on the tourist accommodation occupancy–Central Europe in the time of the COVID-19 pandemic. *Geographia Cassoviensis*, 15(1): 27-36.
4. Korinth B., Wendt J.A., 2021. The impact of COVID-19 pandemic on foreign tourism in European countries. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 35(3): 186-204.
5. Korinth B., 2022. The impact of border restrictions related to the COVID-19 pandemic on the intensity of international tourists traffic in european reception countries. *GeoJournal of Tourism and Geosites* 43 (3): 1056-1062.

6. Korinth B., 2022. Impact of the COVID-19 Pandemic on International Tourism Income in Tourism Receiving Countries. *Sustainability*, 14, 12550.
7. Korinth B., 2022. Regeneration of domestic and foreign tourism in selected European countries in COVID-19 pandemic time. *Geography and Tourism*, 10 (1): 7-15.
8. Korinth B., 2023. From resilience to collapse: a cross-country study of tourist spending in Europe during the COVID-19 pandemic. *Environmental & Socio-economic Studies*, 11 (3): 54-64.
9. Korinth B., 2022. Implications of Covid-19 on tourism sector in Poland: Its current state and perspectives for the future. *Tourism Recreation Research*, 47(5-6): 636-640.

Łączna wartość punktów za ww. publikacje – według punktacji czasopism z listy MN – wynosi 490, a IF: 9,189. Prace te według Google Scholar doczekały się 128 cytowań, zaś na Scopusie – 43.

Do powyższego zestawienia dołączono zwarte opracowanie – omówienie rozprawy doktorskiej w formie autoreferatu, opisujące osiągnięcie wynikające z art. 187 ust. 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, wzbogacone krótką charakterystyką osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora. Ponadto załączono oświadczenia współautorów o procentowym i merytorycznym udziale w opracowaniu dwóch artykułów, które potwierdzają zdecydowany (jeden 70%, drugi 75%) udział mgr Bartosza Korintha w ich powstaniu. Dołączono także wykaz niewchodzącego w skład rozprawy dorobku publikacyjnego Doktoranta z lat 2017 – 2019 oraz jej streszczenie w języku polskim.

Omówienie rozprawy doktorskiej obejmuje cele, hipotezy, metody badawcze, wyniki badań, ich dyskusję z wnioskami i podsumowaniem. Przedstawiony układ rozprawy doktorskiej oceniam jako logiczny, poprawny i zasadny z punktu widzenia podjętej problematyki i rozwiązania problemu badawczego.

Z uwagi na fakt, iż wszystkie publikacje stanowiące osiągnięcie naukowe przeszły pozytywną procedurę recenzji zgodnie z wymogami poszczególnych wydawnictw, w przedmiotowej recenzji główną uwagę skoncentruję na ocenie merytorycznej i spójności tematycznej całości pracy, jako rozprawy doktorskiej.

3. Merytoryczna ocena pracy

Pandemia Covid-19 to bodaj największe zagrożenie i wyzwanie, przed którym stanęła ludzkość na początku drugiej dekady XXI wieku. Gospodarcze, społeczne, a także (zwłaszcza

dla elit rządzących) polityczne konsekwencje podejmowanych decyzji i działań (lub zaniechań), były i są przedmiotem wieloobszarowych i wielopremiotowych badań, podjętych zarówno w trakcie trwania pandemii Covid-19, jak i po jej zakończeniu. W przypadku badań odnoszących się do turystyki szereg publikacji – zwłaszcza zagranicznych – dotyczy m.in. konsekwencji zmniejszenia się popytu na usługi turystyczne w okresie pandemii, szczególnie w krajach, w których wpływ koronawirusa na sektor turystyczny istotnie oddziaływał na sytuację gospodarczą. Liczne prace – dotyczą wpływu pandemii na wybory podróżnych odnośnie kierunków i miejsc podróży, rodzaju zakwaterowania oraz bazy gastronomicznej. Swój wkład w badania nad różnymi aspektami pandemii mają także polscy geografowie zajmujący się zagadnieniami gospodarczymi i społecznymi (potwierdzeniem może być np. zeszyt specjalny *Geographia Polonica* 3/2021). Przedłożona do recenzji rozprawa także jest tego przykładem. Biorąc pod uwagę różne zakresy przestrzenne i nie ograniczając się tylko do spraw krajowych, stanowi oryginalne opracowanie nad wpływem zjawisk epidemicznych na funkcjonowanie turystyki w wybranych obszarach.

Celem głównym rozprawy doktorskiej Bartosza Korintha było określenie wpływu pandemii Covid-19 na branżę turystyczną w wybranych krajach w aspekcie politycznym, społecznym i ekonomicznym. Cel ten Autor podzielił na cele szczegółowe, które zostały zrealizowane w poszczególnych artykułach stanowiących części składowe dysertacji. Celami tymi było: określenie implikacji pandemii na plany podróży Polaków i na zmiany w ruchu turystycznym w Polsce (aspekt społeczny), ukazanie wpływu wprowadzania ograniczeń na granicy w dobie trwania pandemii (aspekt polityczny) oraz wskazanie jej ekonomicznych konsekwencji w wybranych krajach (aspekt ekonomiczny).

Autor rozprawy sformułował sześć hipotez badawczych:

- 1) zmniejszenie międzynarodowego pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce w wyniku pandemii Covid-19 będzie silnie korelowało z obłożeniem turystycznej bazy noclegowej;
- 2) plany podróży zagranicznych Polaków zmienią się w wyniku pandemii i będą one skoncentrowane na europejskim obszarze basenu Morza Śródziemnego;
- 3) zmiany na przejściach granicznych będą miały znaczenie dla turystyki międzynarodowej tylko w początkowym okresie pandemii, zaś największe spadki wskaźników natężenia ruchu turystycznego będą odnotowane w krajach, w których wprowadzi się obowiązkową kwarantannę;

- 4) w przypadku obszaru europejskiego pandemia Covid-19 wpłynie w najmniejszym stopniu na turystykę w krajach położonych w centralnej części kontynentu;
- 5) światowym regionem recepcji turystycznej o stosunkowo największym procentowym spadku przychodów z turystyki międzynarodowej będzie Azja Północno – Wschodnia, która kojarzyć się będzie negatywnie z początkiem trwania pandemii Covid-19;
- 6) w turystyce krajowej i zagranicznej zaznaczy się trend zwykły w obłożeniu turystycznej bazy noclegowej, jednak udział turystów krajowych będzie wyraźnie większy niż udział turystów zagranicznych.

Ponieważ problematyka wpływu pandemii Covid-19 na turystykę jest zagadnieniem wieloaspektowym i bardzo zróżnicowanym, w celu weryfikacji sformułowanych hipotez Autor słusznie skorzystał z wielu metod badawczych, takich jak analiza literatury przedmiotu, analiza danych zastanych, analiza szeregów czasowych w oparciu o model symulacji ARIMA, metoda wskaźnika intensywności ruchu turystycznego według Schneidera i Deferta, metoda syntetycznego wskaźnika Perkala, metoda klasyfikacji jednocechowej przy użyciu rozstępu krytycznego Hellwiga, metoda klasyfikacji jednocechowej w oparciu o miary pozycyjne oraz metoda sondażu diagnostycznego; a do prezentacji wyników metody kartodiagramu i kartogramu opartego o klasyczne miary statystyczne. Wspomniane metody zostały poprawnie zastosowane w badaniach poszczególnych aspektów wpływu pandemii na branżę turystyczną i szczegółowo opisane w publikacjach stanowiących części składowe rozprawy oraz scharakteryzowane w autoreferacie.

Postawione w rozprawie doktorskiej hipotezy zostały poddane weryfikacji. Znalazły one potwierdzenie w wynikach badań. Zgromadzone dane, uzyskane za pomocą wielu metod badawczych, wskazują na zasadność założeń dotyczących wpływu pandemii Covid-19 na branżę turystyczną. Badania dostarczyły konkretnych dowodów, które wspierają sformułowane wcześniej hipotezy. Wyniki zawarte w publikacjach nr 1 i nr 9 pozwoliły Autorowi zweryfikować pozytywnie hipotezę pierwszą. Zauważono w nich, że zastrzone działania rządu w związku z rozprzestrzenianiem się Covid-19 w Polsce spowodowały ograniczenia w działaniu bazy noclegowej na terenie całego kraju. Artykuł nr 2 przynosi konkluzje, że w wyniku pandemii wzrosło w Polsce znaczenie turystyki krajowej, zwłaszcza w obszarach tradycyjnie znanych ze swoich walorów turystycznych, a biorąc pod uwagę turystykę zagraniczną Autor zauważył, że Polacy (szczególnie w początkowym okresie trwania pandemii) dużo częściej wybierali, jako destynację turystyczną, kraje położone w basenie Morza Śródziemnego, co zweryfikowało pozytywnie hipotezę drugą. W dobie

pandemii zauważona została silna korelacja między liczbą turystów zagranicznych a obostrzeniami granicznymi, czego w głównej mierze dotyczą artykuły nr 3 i nr 5. Wskazano w nich, że ograniczenia w przekraczaniu granic miały znaczenie tylko w początkowym okresie pandemii, zaś największe spadki odnotowano w krajach, w których wprowadzona została kwarantanna oraz wymagane wykonanie testu PCR, co zweryfikowało pozytywnie hipotezę trzecią. Bardzo istotne wnioski Autor wyprowadził podczas analizy ekonomicznych konsekwencji pandemii na turystykę międzynarodową w artykule nr 6. Na podstawie analizy danych statystycznych stwierdził, że obszarem o relatywnie największym procentowym spadku przychodów z turystyki międzynarodowej w 2020 roku w porównaniu z rokiem poprzednim, była Azja Północno-Wschodnia. Wyniki te zweryfikowały pozytywnie hipotezę piątą. Kraje z największym spadkiem przychodów z turystyki w 2020 roku w porównaniu z rokiem poprzednim, to w większości kraje zajmujące pozycje poniżej pierwszej dziesiątki biorąc pod uwagę liczbę turystów zagranicznych (z wyjątkiem Hiszpanii, co świadczy, że ten kraj ucierpiał ekonomicznie najbardziej z powodu pandemii). Państwami, które z kolei znalazły się w relatywnie najlepszej sytuacji w wyniku pandemii, były te zlokalizowane w środkowej i zachodniej części Europy (np. Polska), co pokazuje, że ekonomiczne skutki pandemii dla turystyki zagranicznej na tym kontynencie były zróżnicowane. Potwierdzają to także wyniki badań zamieszczone w artykułach nr 4 i nr 8, co pozytywnie weryfikuje hipotezę czwartą. Autor dowiódł, że w przypadku obszaru europejskiego pandemia Covid-19 wpłynęła w najmniejszym stopniu na turystykę zagraniczną w krajach położonych w centralnej części Europy, zaś w największym w jej południowej części. Dodatkowo w artykule nr 7 zweryfikował hipotezę szóstą – zakładającą, że zarówno w przypadku turystyki krajowej jak i turystyki zagranicznej zauważalny był trend zwykły w obłożeniu turystycznej bazy noclegowej, jednak obłożenie turystycznej bazy noclegowej przez turystów krajowych było wyraźnie większe niż w przypadku turystów zagranicznych.

Warto zwrócić uwagę na spójność wyników uzyskanych z różnych źródeł, co dodatkowo podkreśla wiarygodność przeprowadzonej analizy. Ponadto rozprawa doktorska wnosi nowe spostrzeżenia w zakresie dynamiki zmian zachowań turystów (w szczególności Polaków) w kontekście globalnego kryzysu zdrowotnego. Warto też zaznaczyć, że opracowanie Bartosza Korintha rzuca nowe światło na korelację między politykami granicznymi a decyzjami turystycznymi, dostarczając cennych wniosków dla przyszłych strategii zarządzania kryzysowego w sektorze turystycznym.

Autor słusznie założył, że w swojej pracy nie poruszy wszystkich aspektów związanych z analizowaną tematyką, gdyż zadanie te byłoby niemożliwie ze względu na złożoność pandemii Covid-19 i poruszanie zagadnień z jej wpływem w każdym wymiarze życia społecznego, ekonomicznego czy politycznego.

Omówienie artykułów wchodzących w skład rozprawy napisane jest poprawnym językiem naukowym. Autor wykazał się niezbędną i wystarczającą znajomością tła teoretycznego przygotowanej rozprawy. Dotyczy to zarówno znajomości literatury, jak i metod zastosowanych w przeprowadzonych badaniach. Są to cenne elementy świadczące o dojrzałości młodego badacza.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska jest dziełem interesującym. Tytuł jest adekwatny do zawartości merytorycznej opracowania. Określenie przedmiotu badań, sformułowany problem badawczy oraz metodologia badań są jasne i trafne. Cele zostały zrealizowane. Postawione w rozprawie doktorskiej hipotezy zostały poddane weryfikacji i znalazły potwierdzenie w wynikach badań. Warto podkreślić jasność wywodu i jego zobrazowanie w odniesieniu do poszczególnych artykułów.

Do obowiązków recenzenta zalicza się ukazanie nie tylko watorów, ale także uchybień ocenianej pracy (tzw. słabe strony). Z przyjemnością mogę stwierdzić, że w recenzowanym opracowaniu nie znajduję słabych punktów. Omówienie (autoreferat) czyta się dobrze, jest zrozumiałe i ciekawe merytorycznie. Także artykuły stanowiące osiągnięcie badawcze Autora są interesujące i z pewnością spotkają się z zainteresowaniem innych badaczy, wyrażonym licznymi cytowaniami. Na ogólną pozytywną ocenę nie mają wpływu drobne błędy literowe np. na str. 21 autoreferatu (wskaźnik Schniedera zamiast Schneidera oraz wskaźnik Defreta zamiast Deferta), czy brak w spisie literatury kilku prac (Bakar, 2020, do której autor odwołuje się na str. 7; de Freitas i Stedefeldt, 2020, do której odwołuje się na str. 8) czy na odwrót – Bajardi et al., 2021, który jest w spisie, ale nie ma odwołania do niego w tekście; czy też różne sposoby zapisu odwołania się do literatury (np. raz jest Wen et. al, a raz Onder i inni).

4. Podsumowanie z wnioskiem końcowym

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Bartosza Korintha, jak każda recenzja, wymaga odpowiedzi na ustawowe pytania:

1/ Czy rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego?

Tak. Autor postawił przed sobą cel i zrealizował go, stosując właściwe do podjętego tematu metody badań. Wykazał się też dobrą znajomością literatury i umiejętną analizą danych, pozyskanych z różnych źródeł

2/ Czy rozprawa wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną doktoranta?

Tak. Tok pracy przyjęty w badaniach a zaprezentowany w opublikowanych artykułach wskazuje, że Autor opierał swoje przemyślenia na bogatej literaturze, znajdował w niej odniesienia lub potwierdzenia dla swoich koncepcji badawczych. Ponadto wiedza teoretyczna w połączeniu z zastosowaną metodyką badań przyczyniła się do rozwoju nowej wiedzy w zakresie objętym badaniami.

3/ Czy Doktorant wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej?

Zdecydowanie tak. Autor wykazał się znaczną inwencją twórczą, samodzielnie zaplanował swoje badania, zastosował metody badawcze, opanował obszerną literaturę, oraz poprawnie analizował wyniki badań. Poświadczają to artykuły, w większości opublikowane samodzielnie.

Recenzowaną pracę doktorską mgr Bartosza Korintha należy zatem ocenić pozytywnie. W związku z powyższym, na podstawie art. 187 ust.1 i 2 ustawy z dnia 20.07.2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021 r. poz. 478 z póź. zmianami) wnioskuję do RADY DYSCYPLINY GEOGRAFII SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ UG o dopuszczenie mgr Bartosza Korintha do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

